

MØTE I TEKNOLOGIRÅDET

Tid: Klokken 1300-1630, 26. mars 2004

Sted: Rathenau-instituttet, Haag

Tilstede: Eivind Osnes, Rigmor Austgulen, Edel

Ellevoll, Liv Lunde, Ingvald Strømmen, Tian Sørhaug,

Carsten Tank-Nielsen, Andreas Skartveit, Kristin

Veierød, Håkon With Andersen, Einar Johan Aas.

Fra sekretariatet møtte Tore Tennøe, Cathrine Edvardsen,

Jon Fixdal og Hild Lamvik

Forfall: Gro Brækken, Magne Espedal, Ann-Kristin

Olsen, Arnold K. Hansen

Vedtaksaker

V-sak 04.04 Godkjenning av innkalling og dagsorden

Gro Brækken har kontaktet Rådsleder Osnes om at hun ønsker å trekke seg fra Teknologirådet. Dette ble føyd til som ny drøftingssak. Utover dette ble innkalling og dagsorden godkjent.

V-sak 05.04 Godkjenning av møtereferat

Referat fra møtet 4. februar 2004 ble godkjent.

Drøftingssaker

D-sak 01.04 Idéinnsamling

For å sikre at Teknologirådet til enhver tid har gode prosjekter, er det viktig at tilfanget av prosjektideer er stort nok. Teknologirådet arrangerte våren 2001 en nasjonal idédugnad, men med etableringen av et fast sekretariat og med et nytt råd er det på tide å vurdere rutinene for idéinnsamling på nytt. Sekretariatsleder Tore Tennøe la derfor frem et notat med forslag til prosedyrer som ble diskutert av Rådet.

Teknologirådet skal fremme åpne teknologivalg i en dialog mellom politikere, eksperter, interessenter og lekfolk. I strateginotatet heter det for eksempel at alle disse gruppene "har andeler i hva som blir gode og samfunnsnyttige teknologier. Det vil også gjøre det mulig å utforme mer konkrete prosjekter enn om vi bare skulle arbeide med ikke-realiserte og dermed

vage og mer eller mindre hypotetiske «framtidsteknologier»». Rådet bør derfor ha en mest mulig åpen prosess som leder frem mot nye prosjekter.

Ved å involvere omverdenen sikrer vi at en rekke personer og miljøer har interesse av Teknologirådets arbeid. Kommunikasjonseffekten av en idéinnsamling ble understreket i diskusjonen – den kan både fortelle om hva Teknologirådet gjør og om hva de ulike målgruppene er opptatt av. Forrige idéinnsamling i regi av Teknologirådet viste imidlertid at kontakt med mange institusjoner ikke trenger å gi mange svar, men at det kan være nødvendig med en mer målrettet prosess.

Et stort idétilfang vil dessuten kunne bedre langtidsplanlegging og gi mulighet for en reell prioritering mellom alternative prosjektideer. Sekretariatet har imidlertid begrensede ressurser og rådet har begrenset tid til disposisjon. Dersom idéinnsamlingen blir for ressurskrevende, får vi mindre krefter å bruke på selve prosjektarbeidet.

Av våre søsterorganisasjoner i EPTA er det Teknologirådet i Danmark som ligner oss mest. Mens teknologivurderingsenheter som POST og STOA får forespørsler direkte fra parlamentet, arrangerer det danske Teknologirådet arrangerer årlig en prosjektinnsamling for det kommende års prosjekter.

Det danske teknologirådet inviterer til emneforslag fra bl.a. medlemmer av Folketinget, de politiske partier, regjeringen, ansatte i sentraladministrasjonen, grasrotorganisasjoner, forskere, virksomheter og enkeltpersoner. De ønsker i følge eget utsagn ”forslag til sit arbejde fra alle, der har noget på hjerte om anvendelsen af teknologi i samfundet”. I tillegg kommer forslag fra Rådets eget styre, sekretariat og representantskap.

Erfaringene fra de danske idéinnsamlingene kan oppsummeres slik:

- Det er mulig å basere arbeidet på jevnlig idédugnader
- Det kan være nødvendig å henvende seg spesielt til en gruppe mennesker med innsikt i Teknologirådets arbeid
- En invitasjon bør gi enkle føringer for forslaget form slik at sekretariatet får nødvendig informasjon allerede i første runde

På bakgrunn av erfaringene i Norge og Danmark ble følgende prosedyre for idéinnsamling bifalt:

1. Teknologirådet vil invitere til offentlige idéinnsamlinger hvert andre år, neste gang høsten 2004.
2. Invitasjonen skal distribueres bredt og inneholde kriteriene som våre prosjekter vurderes etter. Det kan være nødvendig med direkte kontakt opp mot enkeltmiljøer som politikere, større institusjoner etc. for å sikre god respons.
3. Vi har gode erfaringer med forslag fra Rådet og sekretariatet og disse bes som hovedregel fremsette forslag med samme frist som for den offentlige invitasjonen. Med toårlige idéinnsamlinger må det imidlertid åpnes for at prosjekter også kan vedtas på ordinære rådsmøter.
4. Det vil være nødvendig å sette av et todagers rådsmøte for å diskutere alle de mest kvalifiserte forslagene til neste års prosjekter under ett. Dette kan komme i stedet for en ekskursjon.
5. For å forbedre evalueringen og formuleringen av enkeltprosjekter kan sekretariatet invitere en mindre gruppe eksperter innenfor et definert område til

å kommentere et forslag. Dette kan for eksempel gjøres ved et nettmøte, noe som gir lave kostnader og en dokumentert idéutveksling.

6. Prosjektledere og prosjektgrupper utgjør en viktig ressurs for Teknologirådet. Som fast prosedyre bør derfor alle prosjekter avsluttes med en mini-idéinnsamling for gjeldende temaområde. Dette kan også bidra til at vi sikrer bygging av lang kompetanse innenfor nøkkelområder.

D-sak 05.04 Erfaringer fra besøk ved Rathenau-instituttet

Teknologirådet med sekretariat hadde i forkant av rådsmøtet gjennomført et to-dagers besøk hos Rathenau-instituttet, som er Nederlands parlamentariske teknologivurderingsinstitusjon. Instituttet er i likhet med Teknologirådet medlem av den europeiske organisasjonen for teknologivurdering, EPTA.

Rathenau-instituttets formål er å bidra til samfunnsdebatten og den politiske meningsdannelsen om temaer som har å gjøre med vitenskapelig og teknologisk utvikling. Resultatene fra instituttets prosjekter formidles til det nederlandske parlamentet.

Rathenau-instituttet er uavhengig. Virksomheten finansieres av Ministeriet for utdanning, kultur og vitenskap, men instituttet er organisatorisk en del av det nederlandsek vitenskapsakademiet. Instituttet har et styre med 9 medlemmer og et sekretariat med en stab på drøyt 20 personer. Både styreleder W.G. van Velzen og direktør Jan Staman med stab var til stede under Teknologirådets besøk.

Rådet ble første dag primært informert om forholdet mellom Rathenau-instituttet og parlamentet og ble i den forbindelse også briefet av parlamentets egen forskningsavdeling. Instituttet har en utvekslingsordning med forskningsavdelingen for å sikre god kunnskap om parlamentet blant prosjektlederne.

På andre dag informerte Rathenau-instituttet om innholdet i sitt to-årige arbeidsprogram. I 2001-2002 fokuserte man på å utvide og tydeliggjøre aktivitetene mht. innhold, kommunikasjon og organisasjon. I inneværende periode (2003-2004) videreføres dette arbeidet med fokus på bla. forholdet til parlamentet og departement, flere debattaktiviteter og ytterligere forbedring av kommunikasjonsferdighetene. Pågående prosjekter som ble presentert var blant annet Organtransplantasjon; Dyrevelferd; Stamceller; Nanoteknologi; Reproduktiv kloning av mennesker samt Prestasjonsteknologi.

Det gjennomføres rene ekspertprosjekter, prosjekter med medvirkning fra berørte interesser og prosjekter med medvirkning fra den brede allmennheten. Her brukes bl.a. lekfolkskonferanser. Som del av prosjekter kan det utføres forskningsarbeid, men dette settes som oftest ut til eksterne.

For Teknologirådet vakte to arrangementstyper spesiell interesse: En simulert rettsak om kloning og en nasjonal teknologifestival.

Rathenau-instituttet arrangerte i november 2003 en 1-dags teknologifestival i samarbeid med vitensentret i Amsterdam. Festivalen samlet 1000–1200 besøkende som fikk oppleve foredrag, debatter, demonstrasjoner, dokumentarfilmvisninger, stand-up show, utstillinger, utøvende kunst og intervjuer med eksperter om kropp og teknologi, dvs. genterapi, organtransplantasjon, terapeutisk kloning, psykoaktive medikamenter, prenatal diagnostikk

m.m.1 års arbeid og €230.000 var lagt ned i denne nyvinningen på metodefronten. Festivalen betegnes som en suksess. Av ti mulige poeng oppnådde arrangementet en score på 7,45 hos de besøkende. Selve festivalen fikk bred omtale i media. I tillegg fanget media opp nye tema og økte sitt kildetilfang blant vitenskapsfolk, som ble omtalt i ukene som fulgte. I tillegg til å informere, underholde og stimulere til debatt og opinionsdanning om nye teknologier og etiske og sosiale aspekter knyttet til dette, var festivalen en god markedsføring av Rathenau-instituttet.

Rathenau-instituttet gjennomførte i 2003 en fiktiv rettssak med et klonet menneske som saksøkte sine foreldre og leger. Profesjonelle skuespillere spilte klon, foreldre og leger, mens ordentlige jurister agerte som dommere og advokater som i en reell rettssak. Cirka 200 personer overvar ”rettssaken” i tinghuset i Amsterdam. Arrangementet skapte bred debatt i media og blant jurister, medisinerer, teknologer og etikere.

Rettssaken var en oppfølging av et prosjekt om kloning som Rathenau-instituttet gjennomførte i perioden 1998-99 på oppdrag fra det nederlandske parlamentet. Formålet var å involvere offentligheten i kloningsdebatten. Rettssaken revitaliserte prosjektet og debatten i kjølvannet at en italiensk professor i juli 2002 kunngjorde at han ville produsere menneskekloninger. Spørreundersøkelser viser at opinionens kunnskaper om kloning, stamceller m.m. har økt fra 1998 til 2003. Rathenau-instituttet tar på seg noe av æren for dette, blant annet som arrangør av rettssaken.

Teknologirådet vil ta med seg disse og andre ideer fra Rathenau-instituttet i sitt videre arbeid.

D-sak 06.04 Rapport om teknologisk fremsyn

Jon Fixdal la frem utkast til ny rapport om teknologisk fremsyn. Denne ble ansett som publiseringsklar og diskusjonen dreide seg i hovedsak om hvordan poengene i rapporten kunne tydeliggjøres ytterligere.

D-sak 07.04 Forskningsmeldingen

Teknologirådet er en av institusjonene som Undervisnings- og forskningsdepartementet har bedt om å bidra med innspill til den kommende stortingsmeldingen om forskning. Rådet diskuterte kort ulike innholdspunkter som sekretariatet kunne bygge på. Fokus vil være på det overordnede grunnlaget for forskningspolitikken, og ikke om de enkelte forskningsområder.

D-sak 08.04 Gro Brækken trekker seg fra Teknologirådet

Gro Brækken har meldt fra til rådsleder Eivind Osnes om at hun ikke får anledning til å fylle sin rolle som medlem i Teknologirådet på grunn av nye, tidkrevende arbeidsoppgaver i sin jobb som generalsekretær i Redd Barna. Mye reising vil føre til at hun må stå over mange rådsmøter, og hun finner dette ikke forenlig med sine plikter som rådsmedlem.

Rådet tok dette til etterretning. Etter en diskusjon om sammensetningen av Teknologirådet, ble det inntil videre ikke vurdert som nødvendig å be Nærings- og handelsdepartementet om utnevning av nytt medlem.

Orienteringssaker

O-sak 04.04 Nytt fra sekretariatet

Prosjektleder Trond Arne Undheim er innstilt til stillingen som nasjonal ekspert i EU-kommisjonens DG Information Society og fratrer i stillingen som prosjektleder i Teknologirådet 1. juni, en måned før engasjementet går ut.

Teknologirådets sekretariat vil skifte til Kvestor regnskapsbyrå. Dette vil medføre lavere kostnader og bedre informasjon.

Sekretariatet har tatt kontakt med flere partigrupper på Stortinget for å bedre kommunikasjonen. Som et ledd i kommunikasjonsarbeidet har det også blitt etablert en elektronisk nyhetstjeneste fra Teknologirådet. Årsmeldingen er nå ferdig trykket.

O-sak 05.04 Pågående prosjekter

Sekretariatsleder orienterte kort om pågående prosjekter på bakgrunn av de enkelte prosjektledernes statusrapporter, som var sendt ut før møtet.

O-sak 06.04 Nytt EPTA-prosjekt: ICT and Privacy

Sekretariatsleder informerte om et nytt EPTA-prosjekt om IKT og personvern. Initiativtakere er ITA (Østerrike), Teknologirådet i Danmark og det norske Teknologirådet. Tanken er å gjennomføre en europeisk studie av fremtidige utfordringer for personvern med utgangspunkt i de enkelte institusjoners eksisterende eller pågående arbeid. Dette er det første prosjektet av denne typen i EPTA, og Teknologirådet ved sekretariatsleder vil sitte i styringsgruppen.

Forslaget ble godkjent av EPTA Director's meeting i begynnelsen av april.

O-sak 07.04 Jubileumskonferansen for Teknisk Ukeblad.

Sekretariatsleder Tore Tennøe informerte om at Teknologirådet bidrar på Teknisk Ukeblads jubileumskonferanse i april 2004 med innlegg av Tennøe om teknologisk fremsyn og Einar Aas om intelligente omgivelser. Utover dette gis det ingen økonomisk støtte fra Teknologirådet til konferansen.